

Modul 3: Ekonomiska och sociala aspekter (lärarhandledning)

Detta undervisningsavsnitt innehåller två övningar som kan genomföras efter varandra eller separat. Övningarna kan under läsåret 2024/25 genomföras inom kurserna Djuren i naturbruket och Djurhållning och från och med läsåret 2025/26 kursen Naturbruk nivå 1 (se kursmål nedan).

Undervisningsavsnittet anknäver till följandemål för Agenda 2030:

- Mål 3 - God hälsa och välbefinnande
- Mål 6 - Rent Vatten för alla
- Mål 14 - Hav och marina resurser
- Mål 15 - Ekosystem och biologisk mångfald

Förslag på fördjupning: [Hantering av hästgödsel på små hästgårdar](#) (Jordbruksverket), [Hästgödsel - en naturlig resurs](#) (Jordbruksverket), [Så hanterar du hästgödseln rätt](#) (Praktiskt råd nr 30, Greppa näringen).

Kursmål till och med 1 juli 2025

Naturbruk (Kurskod: NAUNAU0)

Introduktion av naturbrukets verksamhetsområden

- Naturens biologiska mångfald och dess betydelse för ett hållbart naturbruk.
- Naturbrukets användning av naturresurser samt naturbruket som resurs för en hållbar utveckling.
- Miljöhänsyn inom naturbruk, till exempel i samband med gödselhantering, växtnäringstillförsel, maskinanvändning, djurhållning, nyttjande av mark för upplevelsebaserade tjänster samt skogsskötsel.
 - Dessutom redogör eleven översiktligt för hur naturresurser används inom naturbruket och hur naturbruket kan bidra till att främja en hållbar utveckling.

Djuren i naturbruket (Kurskod: DJUDJRO)

Arbetsuppgifter

- Utfodring och foderhantering med adekvat teknisk utrustning.
- Hantering av strömedel och gödsel med adekvat teknisk utrustning och med utgångspunkt från djurens behov och miljölagstiftning.

Arbetsmiljö, säkerhetsfrågor samt lagar och andra bestämmelser

- Miljölagstiftning i samband med djurhållning och gödselhantering.
 - Eleven redogör **översiktligt** för djurens betydelse för den biologiska mångfalden.
 - Dessutom redogör eleven **översiktligt** för och arbetar i enlighet med lagar och andra bestämmelser som rör djurhållning.

Djurhållning (Kurskod: DJUDJH0)

Arbetsmiljö, säkerhetsfrågor och andra bestämmelser

- Miljölagstiftning i samband med djurhållning.
 - Dessutom redogör eleven **översiktligt** för och arbetar i enlighet med lagar och andra bestämmelser som rör djurhållning.

Kursmål från och med läsåret 2025/2026

Naturbruk nivå 1

Hållbart naturbruk

- Naturens biologiska mångfald och dess betydelse för ett hållbart naturbruk.
- Begreppet ekosystemtjänster som ett sätt att synliggöra de ekologiska sambanden i naturen och hur människans resursanvändning påverkar dessa.
- Samhällets styrmedel och mål på lokal, regional, nationell och internationell nivå samt hur de används i samband med frågor om en hållbar användning av naturresurser.
- Naturbrukets användning av naturresurser samt naturbruket som resurs för en hållbar utveckling.
- Miljöhänsyn inom naturbruk, till exempel i samband med gödselhantering, växtnäringstillförsel, maskinanvändning, djurhållning och nyttjande av mark för upplevelsebaserade tjänster samt skogsskötsel.
 - Eleven redogör **översiktligt** för produkter och tjänster samt för naturbrukets historiska utveckling.
 - Eleven för **enkla** resonemang om hur naturresurser används inom naturbruket och hur naturbruket kan bidra till att främja en hållbar utveckling.
 - Eleven för **enkla** resonemang om hur naturresurser används inom naturbruket och hur naturbruket kan bidra till att främja en hållbar utveckling.

Arbetsuppgifter

- Materialkunskap, materialval och materialanvändning när arbetsuppgifter utförs.
 - Eleven följer arbetsinstruktioner, väljer lämpliga verktyg och redskap samt utför arbetsuppgifter på ett etiskt och säkert sätt. Eleven tar ansvar för materiella värden och för miljön i enlighet med lagar och andra bestämmelser. Eleven gör **enkla** riskbedömningar och vidtar förebyggande säkerhetsåtgärder

Djurhållning – häst, nivå 1

Arbetsuppgifter

- Daglig skötsel av hästar, till exempel utfodring, gödselhantering och tillsyn.
- Planering och organisation av arbetet samt dokumentation och uppföljning.
- Kontroll av foderkvalitet samt hantering av foder.
- Skötsel av beten och rasthagar.
 - Eleven använder hållbara arbetsmetoder och tar hänsyn till miljön. Eleven redogör **översiktligt** för hygien och smittskydd och förebygger med **viss säkerhet** ohälsa hos hästarna.

Arbetsmiljö, säkerhetsfrågor samt lagar och andra bestämmelser

- Resurseffektivitet och miljöhänsyn.
- Miljölagstiftning i samband med hästhållning
 - Eleven visar **godtagbara** kunskaper om lagar och andra bestämmelser som gäller hästhållning

Lärarinstruktioner till en föreläsning om gödsel föreskrifter

Syftet med föreläsningen är att ge eleverna kunskap om vilka föreskrifter som reglerar hantering och spridning av hästgödsel.

- Beräknad tid 45 minuter.
- Denna övning genomförs teoretiskt på sal för en hel klass.

Så genomför du föreläsningen

1. Utgå från presentationen Hästar och gödsel. Läraren kan förbereda sig inför föreläsningen genom att läsa [Så hanterar du hästgödseln rätt](#) (Faktablad 30, Greppa näringen) samt [Hantering av hästgödsel på små hästgårdar](#) (Jordbruksverket)
2. Avsluta föreläsningen genom att diskutera sista bilden i mindre grupper, som efter gruppdiskussionen redovisar i storgrupp vad de kom fram till.
3. Efter avslutad föreläsning kan eleverna fördjupa sig i [Hästgödsel - en naturlig resurs](#) (Jordbruksverket) samt [Så hanterar du hästgödseln rätt](#) (Faktablad 30, Greppa näringen) om de vill få mer kunskap i ämnet.

Lärarinstruktioner för övning om hur ett kretslopp kan se ut i praktiken

Syftet med övningen är att ge eleverna en insikt i hur ett kretslopp kan se ut i praktiken samt hur vanligt förekommande kretslopp är på hästgårdar.

- Beräknad tid är 2 lektioner à 45 minuter och eget arbete för eleverna där emellan.
- Övningen kan utföras i grupp eller på egen hand, till exempel på APL.
- Övningen inleds med en föreläsning om gödsel föreskrifter och kretslopp (se föregående teoretiska övning) och avslutas med en redovisning.
- Elevernas eget arbete består av att de får undersöka kretslopp och laguppfyllnad på en hästgård. Till sin hjälp har de en checklista med intervjufrågor. Intervjun kan ske antingen på ett besök eller på telefon.
- Efter att alla elever har genomfört intervjuerna återsamlas klassen och redovisar resultatet. Diskutera likheter och skillnader. Redovisningen kan även ske i tvärgrupper där varje grupp diskuterar frågorna:
 - Hur vanligt är det med ett kretslopp för gödsel och foder för en hästgård?
 - Är kretslopp något som stallägaren vill ha?
 - Är stallägare bra på att uppfylla lagstiftningen för gödselhantering?
 - Hur anser ni att FN:s globala mål uppfylls i de stall som undersökts?

Alternativt genomförande: Elevernas undersökande del kan också genomföras som en enkät som de skickar ut till ett valfritt antal stallägare. Redovisningen blir då istället att resultatet presenteras för hela klassen och därefter diskuteras frågor i mindre grupper för att bearbeta enkätens resultat.

Checklista med intervjufrågor

Frågor att ställa till en stallägare	Ja/nej	Påverkar det gårdens gödselhantering och på vilket sätt?
Ligger stallet i ett natur- eller vattenskyddsområde?		
Finns det vattendrag i närheten?		
Sprider ni stallgödseln på egna åkrar?		
Om stallgödseln lämnas bort förs anteckningar om mottagare, mängd o datum?		
Fodras hästarna med foder från de åkrar som deras gödsel sprids på?		
Om ni har ett kretslopp idag vad anser ni är vinsten med det?		
Om ni inte har ett kretslopp idag är det något som ni skulle vilja ha?		

Materialet är framtaget av Linda Kjellberg, agronomie doktor, huvudlärare i hästkunskap och miljösamordnare på Ridskolan Strömsholm, med stöd av en referensgrupp med experter från Länsstyrelsen i Stockholm, Västmanland, Södermanland och Hästnäringens Nationella Stiftelse. Arbetet har gjorts inom ramen för EU-projektet LIFE IP Rich Waters. Ansvar för innehållet ligger hos författarna och återspeglar inte Europeiska unionens officiella hållning.

www.richwaters.se

Havs
och Vatten
myndigheten